

Чех М. М.

*Асистент кафедри міжнародних
економічних відносин Львівської комерційної
академії*

Науковий керівник:

*Шевчук В. О., проф.. кафедри міжнародних
економічних відносин*

Львівської комерційної академії

ДИСПРОПОРЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Трансформуючи існуючу систему міжнародних економічних відносин, глобалізація є не просто зовнішнім фоном, а визначальним реальним фактором розвитку національних економік, який прямо чи опосередковано впливає на поведінку виробників і споживачів на внутрішньому ринку. Глобальна економіка руйнує національну замкненість, прискорюючи транскордонні товарні і фінансові потоки. За умов, коли світове господарство перетворюється на складний глобальний організм, перспективи розвитку окремих країн визначається розвитком цього організму як єдиної цілісності, оскільки перспективи їх розвитку значною мірою визначаються здатністю до гармонійної інтеграції у глобальний економічний простір [1, с.9].

Дослідження впливу глобалізації на економічні процеси у перехідних економіках є досить популярним і різною мірою висвітлюються у працях, що описують як вплив глобалізації на економічні процеси загалом – А. Філіпенко, С. Пирожков, А. Гальчинський, З. Варналій, В. Литвицький, так і на внутрішній ринок країни у розрізі товарів та капіталів, зокрема – В. Базилевич, С. Давиденко, В.Геєць, В. Шевчук, Т. Вахненко, Ю. Сергій, О. Пустовойт та ін. Сфери досліджень торкаються в основному проблем та моделей адаптації країни до глобального середовища та питання залежності від зовнішніх ресурсів.

Характерною ознакою економічної політики України після 2003 року є перерозподіл грошових доходів суб'єктів внутрішнього ринку на користь домогосподарств. Так, якщо протягом 2002-2003 рр. зростання доходів населення становило, відповідно, 117,1 і 116,5%, у 2004-2005 роках – 127,2 і 139,1, у 2007 – 130.6% Разом з тим, у 2005-2007 роках уряду не вдалося

уникнути сповільнення темпів економічного зростання. Найбільш тривожною ознакою є те, що рекордний за темпами приросту доходів населення період 2005-2007 років співпав зі сповільненням приросту промислового виробництва, що засвідчує процес втрати конкурентоспроможності українськими підприємствами на внутрішньому ринку та витіснення їх іноземними конкурентами.

Збільшення грошових доходів домогосподарств не привело до зростання ролі внутрішнього ринку у зростанні національної економіки, подолання її залежності від кон'юнктури зовнішнього ринку [4, с.52].

Заходи економічної політики держави, які здійснювалися в цей період, не лише не були орієнтовані на зміцнення конкурентоспроможності українських товаровиробників, але й нерідко безпосередньо суперечили реалізації цього завдання за рахунок: значного підвищення податкового навантаження на суб'єкти господарювання (надходження від податку з прибутку збільшилися на 45 %, у той час як прибуток прибуткових підприємств, за попередніми оцінками, збільшився на 20 %); збільшення примусового вилучення прибутку державного сектора економіки; підвищення видатків на виплату заробітної плати та випереджаюче зростання цін і тарифів на витратоутворюючі товари і послуги (прибуток прибуткових підприємств зріс лише на 19 %, що співставне з величиною дефлятора ВВП за 2005 рік); непередбачувані зміни законодавства, не виважені політичні спекуляції щодо перегляду результатів приватизації держмайна; зменшення інвестиційної складової бюджетних видатків; лібералізація доступу на внутрішній ринок готової продукції та ін.

Між тим, різке підвищення вартості природного газу, імпортованого Україною, разом із загальносвітовою тенденцією подорожчання енергоносіїв прискорюють процес вичерпання чинників, які забезпечували конкурентоспроможність України в енергоємних галузях - металургії, хімічній промисловості - сферах теперішньої міжнародної спеціалізації українського промислового комплексу, ведуть також про підвищення собівартості та погіршення конкурентоспроможності виробників, які працюють на внутрішньому ринку.

Ендогенна орієнтація розвитку національної економіки, активізована у 2005 році, що супроводжувалась зниженням зовнішньої активності та одночасним зростанням внутрішнього споживання (див. рис.1), не спровокувала бажаного економічного зростання, а натомість викликала погіршення платіжного балансу та стала одним із чинників активізації інфляційних процесів. Оскільки, для вітчизняної економіки підтримання додатного сальдо поточного рахунку – незаперечний чинник економічного піднесення, тим паче що зростання ВВП (промислового виробництва) не погіршує поточного рахунку [4], перехід до від'ємного сальдо поточного рахунку видається небезпечним у двох аспектах: динаміка доходу та сальдо платіжного балансу.

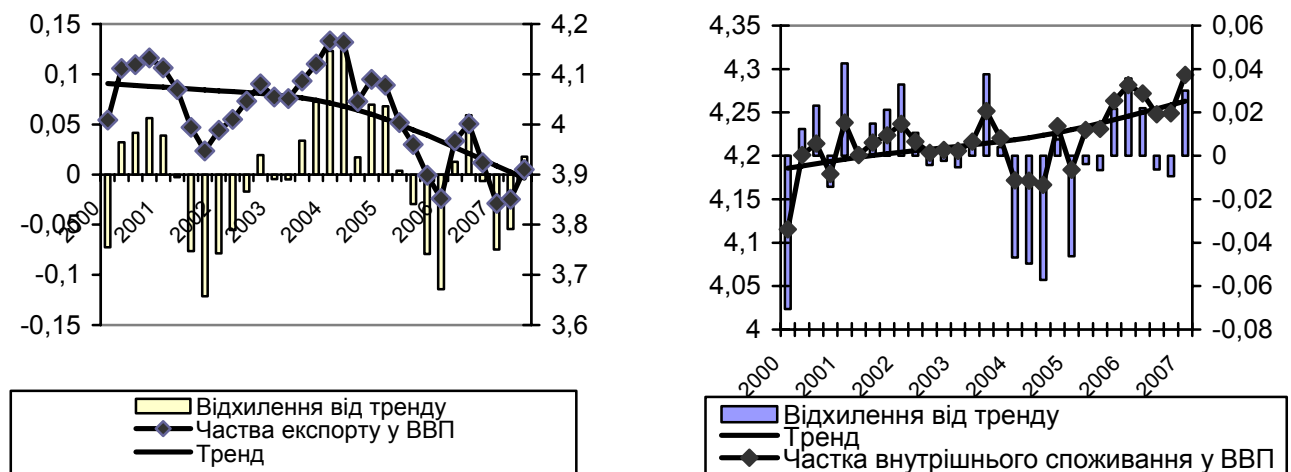


Рис. 1. Динаміка частки експорту та внутрішнього споживання у ВВП України (квартальні дані)¹

Розраховано за www.bank.gov.ua та www.imf.org

Протягом досліджуваного періоду динаміка обох показників була досить наближеною (рис.1), проте починаючи з кінця 2004 року спостерігаємо асиметричність в динаміці показників, що чітко простежується лінією тренду яка виявляється у зростанні частки внутрішнього споживання та одночасному зниженні частки експорту у ВВП країни. Така тенденція спостерігалася й у

¹ Розраховано автором з використанням статистичного пакету Eviews методом фільтру Ходріка-Прескота (дані представлено у логарифмах)

2006-2007 роках (що можна пояснити передусім з обвалом зовнішнього попиту на традиційний український експорт та припиненням зростання світових цін на метал).

Уповільнення темпів зростання експорту призвело до деякого збільшення частки продукції національного виробництва на багатьох сегментах внутрішнього ринку товарів, проте воно лише частково компенсувало зростання внутрішнього попиту та практично не стало чинником імпортозаміщення. Отже, позитивного впливу зростання імпорту на структурні зрушення в економіці у 2005 не відбулось. Крім того, безпосередній вплив зовнішньої торгівлі на економічне зростання в цьому ж році був негативним. Коли у 2003 - 2004 році внесок чистого експорту в ВВП був позитивним та становив відповідно 0,1% та 5,6 %, у 2005 році негативне сальдо зовнішньої торгівлі стало чинником зниження показника ВВП приблизно на 2,3%, протягом 2006-2007 років негативне значення даного показника коливалось в межах 1-2,5% [2, с.35].

Отже, основою надійного функціонування національної економіки та розвитку внутрішнього ринку в умовах глобалізації має стати конкурентоспроможність на ньому вітчизняної продукції за наявності незначних тарифних та нетарифних обмежень для імпорту. За таких умов, зростаючий попит на кінцеві та інвестиційні товари з боку домогосподарств і нефінансових корпорацій гарантовано буде задовольняти переважно вітчизняна продукція.

Список використаних джерел:

- 1.Базилевич В. Розвиток внутрішнього ринку в умовах глобалізації: тенденції і суперечності //Банківська справа. - 2004—№2. - с. 7-13
- 2 Мунько М. Роль внутрішнього ринку та експортоторозширювального розвитку в економічному зростанні // Міжнародна економічна політика. - 2007. —.№7 — с.28 — 48
- 3.Пустовойт О. Внутрішній ринок України: потенціальні та реальні можливості впливу на економічне зростання // Економіка України. - 2007. —.№3 — с.52-59
- 4.Шевчук В. О. Взаємодія ВВП і рахунків платіжного балансу — поточного і фінансового // Вісник НБУ. - 2006. —.№7 — с.32-38